

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО
вченою радою університету
протокол № 6 від 24.01.2023 р.
уведено в дію наказом Ректора
№ 22-р від 24.01.2023 р.

Богдан БУЯК

ПОЛОЖЕННЯ
ПРО КОМІСІЮ З ПИТАНЬ ЕТИКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
І ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНИХ РОЗРОБОК
ТЕРНОПІЛЬСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Комісія з етики наукових досліджень і експериментальних розробок Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (надалі – Комісія) – виконавчий орган, завданням якого є дотримання етичних норм та розгляд питань, що стосуються етики наукових досліджень, а також проведення експертизи наукових досліджень, експериментальних розробок і наукових праць, які створюються у процесі наукової роботи науково-педагогічними працівниками, здобувачами наукових ступенів і студентами університету на предмет дотримання етичних норм і правил академічної доброчесності.

1.2. **Метою роботи Комісії** є забезпечення відповідності всіх досліджень, що проводяться у ТНПУ, етичним стандартам наукового співтовариства університету, а також контроль за дотриманням політики щодо запобігання плагіату, фальсифікації результатів наукових досліджень, іншого несанкціонованого використання чужої інтелектуальної власності

1.3. Основними **завданнями** Комісії є: захист прав та інтересів досліджуваних; проведення незалежної етичної експертизи наукових досліджень; проведення незалежної етичної експертизи наукових статей, що подаються до публікації; моніторинг наукових досліджень; контроль за дотриманням дослідниками етичних принципів та цінностей, законодавчих вимог; підтримання найвищих стандартів точності та доброчесності в усіх аспектах дослідження; контроль за проведенням досліджень відповідно до етичних, правових та професійних норм, зобов'язань та стандартів; використання прозорих, надійних та справедливих підходів для вирішення питань щодо порушення етичних норм; спільна робота над зміцненням наукової доброчесності та регулярним і відкритим переглядом результатів досліджень; розробка та імплементація технологічних засобів забезпечення академічної доброчесності, протидії її порушень та запобігання плагіату наукових досліджень (використання програмного забезпечення Unicheck, платформи Moodle, інституційного репозитарію тощо); контроль оприлюднення результатів досліджень в університетському репозитарії та платформі Moodle; захист прав і гідності, безпеки та благополуччя досліджуваних (суб'єктів дослідження), залучених до досліджень; захист експериментальних тварин від жорстокого поводження з боку дослідників, сприяння впровадженню принципів гуманного ставлення дослідників до експериментальних тварин.

1.4. Основні **функції Комісії**: нормативна; експертна; регуляторна; науково-методологічна; консультативна; освітня; навчальна; організаційна.

1.5. Комісія діє на **принципах** законності, верховенства права, конфіденційності, незалежності, добровільності, гласності, поваги до людської гідності, академічної доброчесності, гуманності, рівності прав.

1.6. У своїй діяльності Комісія керується нормами Конституції України, Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про наукову та науково-технічну діяльність», нормами інших нормативно-правових актів України, Статутом

Університету, університетським Положенням про Академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин та даним Положенням

2. ПРАВА ТА ОBOB'ЯЗКИ КОМІСІЇ З ПИТАНЬ ЕТИКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Основними **обов'язками Комісії** є: розгляд наукової та науково-технічної документації всіх видів наукових досліджень (НДР, дисертаційних робіт, окремих публікацій та ін.), при якому беруться до уваги принципи і цінності біоетики та етики наукових досліджень; надання експертної оцінки щодо дотримання дослідником принципів біоетики та етики у наукових дослідженнях; захист респондентів і їх прав; надання експертної оцінки щодо дотримання принципу академічної доброчесності та запобігання проявам академічного плагіату при проведенні наукових досліджень та публікації їх результатів.

2.2. Комісія **має право**: оцінювати дотримання морально-правових принципів, біоетичних принципів, принципів наукової етики та академічної доброчесності, контролювати запобігання плагіату при плануванні, проведенні та публікації результатів наукових досліджень за участю суб'єктів досліджень та експериментів на тваринах; оцінювати доцільність та корисність наукових досліджень для науки та суспільства їх новизну та наукове значення; відповідність дизайну дослідження науковій меті та завданням;; баланс ризику та користі дослідження для досліджуваних (суб'єктів дослідження); запитувати у відповідального дослідника додаткові матеріали щодо наукового дослідження (за потреби); брати участь у нарадах, засіданнях, наукових конференціях з питань проведення наукових досліджень; запитувати у відповідального дослідника інформацію про всі доповнення та зміни, що вносяться до матеріалів дослідження, побічні ефекти та ускладнення стану здоров'я досліджуваних (суб'єктів дослідження), пов'язані з їх участю в дослідженні; конфліктні ситуації, пов'язані з порушенням прав, безпеки, благополуччя досліджуваних (суб'єктів дослідження); наявність етичних та морально-правових аспектів проведення дослідження.

2.3. **Етичні принципи діяльності Комісії**. Діяльність Комісії ґрунтується на дотриманні трьох провідних принципів: автономії; привнесення користі та уникнення нанесення шкоди; справедливості.

Принцип **автономії** передбачає надання вченим можливості незалежно планувати та здійснювати усі етапи наукового дослідження. Окрім цього цей принцип передбачає надання можливості досліджуваним самостійно приймати рішення щодо участі у дослідженні або припинення цієї участі на будь-якому етапі.

Принцип **принесення користі** та запобігання нанесення шкоди передбачає контроль Комітету за максимальним використанням вченим свого морального потенціалу, аби його дослідження було корисним для людини і суспільства та

захищало досліджуваних від нанесення їм будь-якої шкоди. Комісія також перевіряє дослідження на можливість виникнення ризиків та шляхів їх усунення.

Принцип **справедливості** передбачає гарантування рівних прав усім виконавцям і учасникам дослідження.

3. СКЛАД ТА ПОРЯДОК РОБОТИ КОМІСІЇ З ПИТАНЬ ЕТИКИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. До складу Комісії входить 12 фахівців, які мають достатньо компетенцій та повноважень, аби детально прорецензувати проект запропонованого дослідження, наукову статтю, дисертацію та їх реалізацію на інституційному, правовому, науковому й соціальному рівнях. Склад Комісії є гендерно збалансованим.

3.2. Персональний склад Комісії затверджується Вченою радою університету терміном на п'ять років. Не рідше одного разу на рік здійснюється часткова ротація складу Комісії.

3.3. Головою Комісії є проректор з наукової роботи та міжнародної співробітництва ТНПУ. Заступник голови та відповідальний секретар обираються на першому засіданні Комісії з числа її членів відкритим голосуванням простою більшістю голосів.

3.4. Члени Комісії виконують наступні функції:

3.4.1. Голова Комісії є відповідальним за виконання завдань Комісії: розподіляє навантаження серед членів Комісії; контролює виконання їхніх обов'язків; у разі необхідності залучає до роботи незалежних експертів і консультантів; приймає рішення про можливість проведення прискореної експертизи; виконує обов'язки експерта Комісії; бере участь у складанні експертного висновку.

3.4.2. Відповідальний секретар Комісії: приймає матеріали, перевіряє наявність необхідних для проведення етичної експертизи документів та відповідність їх оформлення встановленим зразкам; інформує заявника про графік та порядок роботи Комісії; складає протоколи засідань та висновки; повідомляє дослідника про перелік основних та додаткових матеріалів; систематизує справи, які надходять до Комісії; займається архівною роботою.

3.4.3. Члени Комісії відповідають за проведення якісної етичної експертизи у строки, встановлені регламентом, беруть участь у проведенні етичної експертизи, складанні експертного висновку та в подальшому спостереженні за проектами, стосовно яких прийняте позитивне рішення (моніторинг).

3.4.5. Формою роботи Комісії з питань етики є засідання. Засідання проводяться з періодичністю, що визначається стандартною операційною процедурою. Рішення приймається відкритим голосуванням простою більшістю голосів

членів Комісії, якщо на засіданні присутні більше половини її членів. При рівній кількості голосів голос Голови є вирішальним.

3.4.6. Рішення Комісії оформляється протоколом, який підписують Голова та відповідальний секретар.

4. ПОРЯДОК ПОДАЧІ ДОКУМЕНТІВ НА РОЗГЛЯД КОМІСІЇ

Експертиза наукових досліджень, експериментальних розробок і наукових творів (творів наукового характеру) є обов'язковою на наступних етапах :

- на етапі планування наукового дослідження (дисертації, планової науково-дослідної роботи кафедри);
- при внесенні змін до протоколу дослідження, який було схвалено комісією з питань етики (до моменту запровадження цих змін);
- після завершення дисертації (за три місяці до апробації).

Документи, що стосуються наукових досліджень і експериментальних розробок, надаються дослідником в електронному та паперовому вигляді секретарю Комісії не пізніше ніж за 2 тижні до засідання Комісії.

Перелік документів, що необхідно надати секретарю Комісії для розгляду:

- заява для одержання погодження Комісії щодо проведення наукових досліджень і експериментальних розробок за участі людини з описом планованого дослідження за формою
- інформація про дослідника, що повинна містити такі відомості: прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, освіта, місце роботи, посада, стаж роботи, науковий ступінь (за наявності), наукові праці;
- добровільна згода пацієнта на участь у наукових дослідженнях і експериментальних розробках за відповідною формою

5. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

5.1. Положення вводиться в дію з наступного дня після його затвердження наказом ректора.

5.2. Зміни та доповнення до Положення можуть вноситися наказом ректора за рішенням Вченої ради університету, у такому ж порядку Положення скасовується.

5.3. Відповідальність за актуалізацію Положення та контроль за виконанням його вимог несуть посадові особи університету відповідно до їх функціональних обов'язків.